

[Faint, illegible handwriting on aged paper]

XXIII

1648/1

10

DISPUTATIONUM PHYSICARUM
P R I M A

DE

CONSTITU-
TIONE SCIENTIÆ PHYSI-
CÆ, ET PRINCIPIIS INTER-
NIS CORPORIS NATURA-
LIS, MATERIA ET FORMA.

Publicè proposita

IN GYMNASIO SERVESTANO,

P R A E S I D E

M. MARCO FRIDERICO VVEN-

DELINO GYMNASII RECTORE,

R E S P O N D E N T E

JOACHIMO ULRICO COTHENO

A N H A L T.

AD DIEM XXVIII. Martii

Horis matutinis.

Servestæ Characterè Dôrfferiano

ANNO 1648.

TRIGÆ
ILLVSTRISSIMORVM, ET
GENEROSISSIMORVM PRIN-
CIPVM, AC DOMINORVM JU-
NIORVM,

DN. JOANNICASIMIRO.
DN. GEORGIO ARIBERTO.
DN. LUDOVICO.

PRINCIPIBUS ANHALTINIS, CO-
MITIBUS ASCANIÆ, DOMINIS SERVESTÆ
ac Bernburgi, iisdemq; nostra-

rum Musarum

DELICIIS ET ORNAMENTIS,
MORIS AUSU,
AMORIS DUCTU,
HONORIS SUASU,

Præsentem hanc diatriben Physicam

VENERATIONIS SACRAMENTUM,
GRATITUDINIS ARGUMENTUM,
SUBIECTIONIS DOCUMENTUM,

D. D. D.

JOACHIMUS ULRICUS Resp.

M *Ulica Anhaltini subolem Cytharadus Apollo
Viderat & Martis jura tenere simul.
Inunc, atq; tuum, dixit, Trojana juventus,
Ascanium jacta, hic Martis & Artis opus.*

Vis nempe in Natos manat generosa Parentum,
Hautq; aquilâ imbellis, crede, columba fata est.

*Maeste esto, Ascania ô spes! hac ubi creverit atas,
Creverit ingenium, fors meliora dabit.*

Idem.

DISPU.

DISPUTATIONVM PHYSICARUM

PRIMA,

De constitutione scientiæ Physicæ, &
principiis internis corporis natura-
lis, MATERIA & FORMA.

THESIS I.

Physica est scientia contemplativa corporis natu-
ralis, quæ naturale est.

II.

Definitum *Physica* est, ἡ ἀπὸ τῆς φύσεως dicta,
à naturâ, in cuius explicatione versatur.

III.

Estq; *generalis* vel *specialis*.

IV.

Generalis est systema scientiarum trium theoreticarum, *Me-
ta*physica, *Physica*, *Mathematica*.

V.

Has uno nomine *Physicam* appellarunt *Stoici*, forè quod
singulæ agerent de rebus naturæ ambitu contentis, & sanæ ratio-
nis ductu peruestigabilibus. *Stoicorum* sententiam hanc *Cicero*
lib. de Oratore recenset, & mirificè collaudat *Augustinus* lib. 8.
de civitate DE I, cap. 4. & II, cap. 25.

VI.

Specialis est quæ de solis agit corporibus naturalibus, quæ na-
turalia sunt, ut suo loco explicabitur. Acceptio hæc *Peripate-
ticorum*, quam & nos hoc loco usurpamus.

VII.

Haëtenus definitum: *Genus* definitionis *scientia* est, quam

A 2

6. Physi-

6. Physicorum Aristoteles definit *ἐξ ἰν ἀποδεικτικὴν ἐξ ἀναγκαιῶν.*
Competere genus hoc Physica probamus.

VIII.

I. Quia cognitio est rerum necessariorum.

IX.

II. Quia in eâ datur demonstratio affectionis de subjecto per causam proximam & necessariam. Ut plurimorum exemplorum inductione demonstrari potest.

X.

III. Quia homo res naturales scire naturâ appetit: qui appetitus, cum frustraneus non sit, rerum naturalium dari scientiam palam est.

XI.

IV. Veteres, qui, sumpto ex rerum naturalium mutabilitate argumento, dari scientiam negabant, eo ipso scientiam dari demonstrarunt. Dum enim stabilem in mutabilitate constantiam de rebus naturalibus demonstrarunt, affectionem propriam de corpore naturali per causam demonstrari, & proinde scientiam de corpore naturali haberi posse incautè affirmarunt.

XII.

Eodem ferè modo *Scepticos* urget *Augustinus*, in libro de verâ religione, *Qui dubitat*, inquit, *an aliquid sciri contingat, se dubitare non dubitat, sed certus est. Non est autem certus nisi de eo quod scit.*

XIII.

Res naturales quatenus sciuntur non sunt infinitæ nec singulares: Etsi singularitas per se scientiam non impedit.

XIV.

Nec ad scientiam necessariò requiritur rei scibilis extrâ causas suas existentia.

XV.

Multò minùs generabilitas & corruptibilitas scientiam impedit, cum affectiones hæ sint de corpore naturali per causas proximas demonstrabiles.

XVI.

Porro Physicam non *practicam* sed *theoreticam* scientiam esse statui-

se statuimus, cum agat de rebus non producibilibus, sed cognoscibilibus, & proinde solam veritatis cognitionem propositam sibi habeat.

XVII.

Excitat verò Physica ad DEI amorem & rerum humanarum contemptum, non *directè & practice*, præcepta de DEI amore & rerum humanarum contemptu tradendo: sed *indirectè*: quia mens rerum naturalium contemplatione occupata in creatoris laudes subinde erumpit.

XVIII.

Scientia DEI de rebus naturalibus practica quidem est & theoretica, ut rectè *Thomas Aquinas* docet; Ab ea verò ad nostram argumentari non licet.

XIX.

Nec *Medica* nec *Magia* Physiologiae pars est propriè dicta, unde praxis earum Physicæ nihil præjudicat.

XX.

Hæc *genus* definitionis: *Differentia* ex subjecto sumitur, de quo suo loco.

XXI.

Efficiens Physicæ est *remota* vel *propinqua*.

XXII.

Remota est insita humano ingenio vis, quæ etiam recondita naturæ mysteria penetrare potis est; cui ingens sciendi desiderium accedit; de quo *Aristoteles* in præmio *Metaphysicorum*, & *Cicero* 2. De natura Deorum, & 5. de finibus.

XXIII.

Propinqua est diligens causarum, effectorum & proprietatum naturalium observatio, a sensibus primùm profecta, & crebris experimentis confirmata, donec tandem, genericis rerum naturis observatis & constitutis, ad legitimam scientiæ formam redigeretur.

XXIV.

Prima hæc omnium artium & scientiarum sunt incunabula. Principium enim cognitionis est per sensum, qui singularia percipit, perfectio per intellectum, qui plurima singularia invi-

vicem conferendo, iis, quibus differunt, cogitatione separatis, ea, quibus conveniunt, colligit, & seorsim considerando, naturam genericam constituit, & scientiæ subministrat.

XXV.

Materia sunt præcepta de rebus naturalibus scientifica, & quibus integrum systema constituitur.

XXVI.

Forma est legitima & methodica dispositio præceptorum de rebus naturalibus, à generalibus & notioribus ad specialia & ignotiora procedens.

XXVII.

Finis est *principalis*, vel *minus principalis*.

XXVIII.

Principalis est cognitio rerum naturalium. Qui finis aliàs appellatur internus, quòd ex ipsis scientiæ fontibus & rerum consideratarum natura fluat. *Sunt enim*, ut Cicero ait, *in ipsis rebus, quæ discuntur, & cognoscuntur, invitamenta, quibus ad discendum cognoscendumq; moveamur.*

XXIX.

Minus principalis est usus multiplex, quem præstat Physica aliis disciplinis.

XXX.

Theologia, quæ ad rerum naturalium contemplationem sæpè divertit, ut norunt ii, qui vel à limine saltem Domini sanctuarium, hoc est, sacras literas salutarunt. Unde palàm est, *natura, ut hoc loco consideratur, gratiam non adversari, sed illam ab hac commendari.*

XXXI.

Jurisprudentia, quæ, quoties jus naturale allegat, naturæ libro opus habet. Accedunt & aliæ de humano partu & cædibus controversiæ, quæ absq; Physicæ auxilio rectè decidi nequeunt.

XXXII.

Medicina, quæ, quicquid ferè habet, Physicæ debet. Unde Simplicius, *Physicæ usus in eo cernitur, quod Medicina principia subministrat.*

Ethica,

XXXIII.

Ethica, quæ Physicæ ope nequit carere, cum de virtutum
moralium subjecto disputat, cum de affectibus præcipit.

XXXIV.

Haecenus *causa*. *Subjectum* in definitione exprimitur, *Cor-
pus naturale, qua naturale*. Ubi *materiale & formale* consideran-
dum.

XXXV.

Materiale est corpus naturale: quod legitimè Physicæ
subjectum esse è conditionibus subjecti scientifici patet, quas
quatuor esse asserit Zabarella in libro de tribus præcognitis, & li-
bro de naturalis scientiæ constitutione cap. 2. I. *Ut sit præco-
gnitum, quid nomen significet & quod sit*. II. *Ut omnibus, quæ in
scientia considerantur, sit substratum*. III. *Ut habeat principia &
accidentia demonstranda*. IV. *Ut sit toti scientiæ adequatum, non
excedat eam, aut ab eâ excedatur*. Quæ omnia corpori naturali
competere res ipsa docet.

XXXVI.

Errant igitur *Ramei*, qui in Physicis de Deo & Angelis ex-
professo præcipiunt: quos dum rerum naturalium latitudine
comprehendi dicuntur, naturæ vocabulo abutuntur.

XXXVII.

Tolerabilior eorum est error, qui Ens vel substantiam na-
turalem aut mobilem scientiæ hujus subjectum constituunt. Er-
ror tamen est, quia proportionem, quæ inter materiale & for-
male subjecti debet esse, violat. Videatur Pererius lib. 2. de Phi-
losophia naturali cap. 1.

XXXVIII.

Naturale, quod tanquam restrictio corpori additur, hoc
loco idem est, quod habere naturam, hoc est, interna motus &
quietis principia, de quibus suo loco.

XXXIX.

Formale est, quæ *naturale*, quo limitatur subjectum, & sci-
entiæ huic adæquatur. Etsi enim & aliæ disciplinae & artes circa
corpora naturalia occupantur, modus tamen considerandi non
est, quæ naturalia sunt, qui solius Physicæ proprius est.

Errant

XL.

Errant igitur qui formale constituunt, quâ mobile vel quâ generabile & corruptibile. Nam & quietem in corpore considerat Physicus, nec solum generabile & corruptibile corpus, sed & incorruptibile.

XLI.

Dividimus deniq; Physicam in partem *generalem*, quæ de corpore naturali in genere agit, & *Specialem*, quæ de ejusdem speciebus tractat.

XLII.

Hactenus constitutio scientiæ Physicæ: cujus systema quatuor principales quæstiones expedit. Quid sit corpus naturale? Quæ ejus sint principia? Quæ affectiones? Quæ species?

XLIV.

Principia eius in genere sunt *incomplexa vel complexa*.

XLV.

Incomplexa principia Rei appellantur, suntq; *interna vel externa*.

XLVI.

Interna sunt quæ corporis naturalis essentiam internè tanquam partes ejus essentielles constituunt: & considerantur *separatim vel conjunctim*.

XLVII.

Separatim considerata sunt Materia & Forma: *quæ reliquam disputationis hujus partem absolvent.*

XLVIII.

Materia est principium substantiale corporis naturalis è quo fit, & per quod obnoxium est passionibus.

XLIX.

Materia corpori à causis naturalibus constituendo, omnino est necessaria. Ex nihilo enim nihil fit.

L.

Accedit, quod omnis productio naturalis sit motus: At motus omnis requirit subjectum mobile actu existens.

LI.

Creationi nihil hic præjudicamus, utpote quæ nec est ab agente

agente naturali, nec motus naturalis. Itaque ad materiam minime est adstricta, sed vel nihilo ad producendum aliquid contenta.

LII.

An verò creatio alicujus ex nihilo naturali rationis nostra lumine cognosci possit? quæritur; Partem tuemur affirmantem. Rationes sunt.

LIII.

I. Si DEUS nonnisi ex subjecto aliquid potest producere: Virtus utriusque ejus subjectæ materiæ erit adstricta. At falsum hoc. Nec enim vel DEUS eam definit & adstrinxit: nec aliquid DEO prius, quod non datur, nec posterius. Quid ergo? Nihil. Adstricta igitur materiæ non est.

LIV.

II. Agnoscit ratio DEUM esse Ens primum, perfectum, à nullo pendens, nullius indigens. Per se igitur sufficit ad agendum, nec actio ejus ab alio pendet.

LV.

III. DEUS est omnium extra se causa prima: Id igitur quod primum à DEO extra DEUM productum est, ex nihilo productum est.

LVI.

IV. Esse DEI est independens. Actio igitur est quoque independens. Modus enim agendi sequitur modum essendi.

LVII.

Ad materiam revertamur, quam hinc, ut primam potissimum, consideramus, de qua mille à multis monstra ex cogitantur, à quibus qui abhorruerunt, ad Scripturas se converterunt, & *Massam rudem ac indigestam*, de qua *Moses* in *Genesis*, tanquam materiam primam nobis commendarunt.

LVIII.

Statuimus cum Philosophis hisce, enormiter errare eos, qui, ante *chaos Mosaicum*, aliam à DEO creatam materiam existimant.

LIX.

Et tamen *Chaos* illud materiam primam propriè non posse dici

B

dici

dici arbitramur. Ratio nostra est. *Chaos* illud fuit complicatio corporum essentialiter perfectorum, hoc est, materia & forma, tanquam principiis essentialibus & substantialibus constantium, ut è textu manifestissimum est: At materiam primam quis dederit esse corpus completum materia sua & forma constants?

LX.

Dicimus igitur materiam primam aliud nihil esse nisi naturam quandam universalem, ab omnium materialium singularium conditionibus individuantibus abstractam, & ex attributis communibus estimatam; qua seorsim nunquam extiterit, nec possit existere. Huiusmodi materiam primam dari patet.

LXI.

I. Datur corpus naturale genericum, hoc est, communis omnibus corporibus natura, quæ subjectum est huius scientiæ. Dabitur igitur materia quoque corpori isti conveniens, quæ alia nulla esse potest, nisi ea quam modo descripsimus.

LXII.

II. Omnes materiæ singulares, quæ naturæ ambitu continentur, communem quandam & genericam habent naturam, quæ in singulis individuis deprehenditur. Datur igitur materia prima & suprema.

LXIII.

III. Non datur processus in infinitum: In resolutione igitur tandem in aliquâ primâ materiâ subsistendum, à quâ secundæ omnes pendeant.

LXIV.

Est autem materiæ huius notio duplex, prima & secunda.

LXV.

Prima est quâ materia tanquam Ens extra causas constitutum in se consideratur absque respectu ad aliud.

LXVI.

Dari hanc materiæ notionem efficaci ratione probatur. Materia est substantia: Habet igitur considerationem absolutam. Antecedens deinceps probabitur, & admittitur ab Aristotele 1. & 2. Phys. & 7. Metaphys. Ratio consequentiæ est, quia qualibet substan-

Substantia essentiam habet absolutam. Nec enim substantia est ipsa relatio, sed quoddam absolutum cui accidit relatio.

LXVII.

Materiae in hac primâ notione consideratae competit.

I. *Carere omni formâ propriè sic dictâ.* Est enim materia Ens composito & formâ contradistinctum: carentiam hanc rectius dixeris negationem quàm privationem.

LXVIII.

II. *Habere actum Entitativum,* ut à *Scoto* appellatur, qui ex mente *Petri Fabri*, Vindicis doctrinae *Scoti*, aliud nihil est nisi existentia rei extra causas suas. Unde materiae actum Entitativum tribuere, est dicere eam extra causas suas existere citra formam.

LXIX.

Veritatem sententiae huius approbant rationes firmissimae. 1. Materia per se est Ens. Actum igitur habet per quem est Ens. Antecedens probatur, quia per se est principium essentialis Entis positivi, quod non Enti non potest competere. Ratio consequentiae est: quia quicquid est extra potentiam objectivam id actum habet per quem est.

LXX.

2. Materia naturâ prior est formâ. Ergo non est Ens per formam. Actum igitur habet ante formam, qui cum formalis non sit, entitativus erit. Antecedens patet, quia subjectum est formae.

LXXI.

3. Si materia esset actu Ens per formam, sequeretur materiam, quâ est Ens, compositam esse: quod falsum.

LXXII.

4. Materia per se habet passiones seu affectiones: Per se igitur est Ens extra causas constitutum: non Entis enim nulla sunt accidentia realia. Antecedens è communi Philosophorum suffragio patet: Omnes enim ajunt potentiam esse materiae affectionem.

B

s. Si

LXXIII.

5. Si materia est non Ens, compositum è diversis Entibus non constabit. At falsum hoc: Ergo & illud.

LXXIV.

6. Omne ens creatum compositum est ex actu & potentia, ex Ente & essentia. Quidni igitur de materia idem affirmemus?

LXXV.

Actus *Entitativus* materiae non tollit unitatem compositi. Quid? quod ne *formalis* quidem simpliciter tollat, ut è corporibus mixtis patet.

LXXVI.

Aristoteles materiam appellans *non Ens, nec quid, nec quale, nec quantum*, non absolute sed respectivè loquitur: ideoq; assertiones hæ sententiam nostram non evertunt.

LXXVII.

III. *Esse substantiam*. I. Ipsemet enim Aristoteles distribuit substantiam in materiam, formam & compositum.

LXXVIII.

2. Accedit quod corpus naturale sit substantia per materiam & formam.

LXXIX.

Substantia tamen ea est *incompleta*, ad complendam corporis naturalis substantiam ordinata.

LXXX.

IV. *Habere quantitatem interminatam*, hoc est, ad certam, si in se spectetur, figuram non determinatam, ad omnes recipiendas æquè indifferentem: Sententiæ hujus rationes sunt.

LXXXI.

I. Forma non dat materiae ut sit materia, hoc est, ut sit subjectum, sed præsupponit illam esse subjectum. Ergo præsupponit quoq; id sine quo non potest esse subjectum, nimirum quantitatem, per quam materia distinctas habet partes, distinctis formis recipiendis aptas.

LXXXII.

II. Forma statuitur divisibilis propter subjectam materiam. Coævam igitur sibi habet quantitatem & propriam; cum divisibilitas pendeat à quantitate.

III. Si

LXXXIII.

III. Si quantitas à formâ producitur: vel in materia, vel extra materiam ab eâ producitur. Atqui nec in materiâ, quia forma reciperetur in materiâ non quantâ, quod falsum: nec extra materiam, quia forma naturalis extra materiam nunquam est.

LXXXIV.

IV. Si forma quantitatem producit, vel ex nihilo vel ex materiâ non quantâ producit. Non ex nihilo: sic enim crearet: Nec ex materiâ non quantâ, quia fieri nequit, ut ex eo, quod est prorsus indivisibile & partium expers, producatur aliquid longû, latum, profundum, partibus distinctum.

LXXXV.

V. E communi omnium Philosophorum consensu patet, Quantitatem in sequi materiam, ut alia accidentia formam.

LXXXVI.

Non igitur quovis accidente prior est substantia composita.

LXXXVII.

Quantitatis tam terminatæ quàm interminatæ materia subiectum est, sed inhætionis tantum, non verò denominationis.

LXXXVIII.

Augmentationis & quantitatis terminatæ idem subiectum est, sed interminatæ non idem.

LXXXIX.

Hucusque *prima materie notio*: *Secunda* notio est, qua tanquam principium essenziale corporis naturalis consideratur: quæ consideratio tota est respectiva.

XC.

Materiæ in secundæ natione consideratæ duo potissimum tribuuntur:

I. *Privatio*, quæ est absentia formæ in materiâ cum potentia ad recipiendam eam.

XCI.

Duo igitur necessariò includit *privatio*: *absentiam formæ & potentiam ad recipiendam eam.*

XCII.

B 3

Zabarel-

Zabarella adjungit tertium: perpetuam formam alicujus in materia presentiam: quod requisitum perpetuum nobis non videtur: aut enim processus formarum in materia dabitur in infinitum, aut cum primam materia formam reciperet, sine privatione recepit, & proinde nec potentiam recipiendi eam habuit, quorum utrumq; a vero alienum est.

XCIII.

Interim tamen non negamus, ordine rerum jam constitutio, primam in materiam formam introductam, privationem perpetuo aliquam sibi formam habere conjunctam.

XCIV.

Nec Philosophicam rejicimus phrasin, quam forma in materia existens privatio formae subsequentis appellatur; nimirum per comitantiam, ut *Zabarella* loquitur.

XCV.

Pater hinc quid privatio differat a negatione; illa enim potentiam sibi junctam habet naturalem recipiendi formam, cujus dicitur privatio: haec vero potentiam necessariò conjunctam non habet. Est enim in Deo negatio finitatis; potentia tamen passiva ad recipiendam finitatem non est.

XCVI.

Privatio est remota vel propinqua.

XCVII.

Remota est inter quam & formam plures aliae intercedunt mutationes, ut in cibo privatio formae carnis. *Zabarella* igitur, qui privationem hanc rejicit. lib. 1. de materia cap. 7. non audimus.

XCVIII.

Propinqua est inter quam & formam una tantum intercedit mutatio, ut in sanguine privatio formae carnis.

XCIX.

Errare judicamus, qui privationem a materia realiter differre negant.

C.

Quærentibus: an privatio sit principium corporis naturalis? Respondemus, principium proprie dictum non esse. Cum nec materia

materia sit, nec Forma, nec efficiens, nec finis: Si tamen principium sumatur pro termino a quo, seu conditione sine qua non, de appellatione morose non contendemus.

CI.

II. *Potentia*, quæ tamen à privatione realiter non differt: Nam utraq; denotat absentiam actus & aptitudinem ad illum: sed diversimodè: *Potentia* enim primò notat aptitudinem ad actum, secundariò absentiam actus: contra privatio.

CII.

Potentia & ipsa remota vel propinqua est, eodem sensu quo privatio.

CIII.

Haecenus *materia*: *Forma* est principium substantiale corporis naturalis, per quod corpus naturale est, & cuius virtute activum est.

CIV.

Dari huiusmodi principium patet. I. Datur corpus naturale genericum, quod in *Physicis* consideratur. Ergo & forma datur: Est enim corpus compositum ex materia & forma.

CV.

II. Omnes formæ singulares conveniunt in naturâ communi, quæ singulis inest formis. Datur igitur forma generica & prima.

CVI.

III. Corpus naturale activum est: Formam igitur habet per quam activum est: materia enim principium est passivum.

CVII.

Esse verò formam hanc principium substantiale probatu arduum non est. Corpus enim naturale substantia completa composita est. E substantiis igitur incompletis simplicibus constat. Quæ verò illæ nisi materia & forma?

CVIII.

Errant autem toto cælo, qui primam formam ajunt esse materiae actum, per quem materia existit, qui improprie forma
dici

dici possit: quā in sententia est *Hippius* 12. probl. Physico. Prima enim forma principium corporis naturalis est non minus, quā materia prima. Non igitur refertur ad materiam tanquam principium ejus constitutivum: nec est actus materiae, seu forma improprie dicta, sed actus compositi forma proprie sic dicta.

CIX.

De ortu formae ejusq; variis relationibus deinceps potissimum disquirendum:

De ortu Formae scholam Peripateticam si roges: materia potentiam nominat: hinc axiomate hoc, *Forma educitur e potentia materiae*, nihil ferè tritius.

CX.

Si amplius roges, *quid sit educi e potentia materiae?* respondet *Pererius* lib. 5. cap. 22. per explicationem quinque proprietatum, quas habent formae omnes educatae e potentia materiae, quae sunt: 1. *Produci ab agentibus naturalibus per actiones & dispositiones materiales.* 2. *Pendere a materia in fieri.* 3. *Pendere a materia in esse.* 4. *Pendere a materia in operationibus.* 5. *Pendere a materia quiditative*, ita nimirum ut sine ea nec definiiri nec intelligi possint. *Patres Conimbricenses*. 1. Phys. cap. 9. q. 12. art. 5. Contrahunt hasce conditiones, & duas constituunt. 1. *Ut ad formam naturalis potentia insit in subjecto*, alioquin educatio naturalis non esset. 2. *Ut sine subjecti vel materiae adminiculo nec effici, nec permanere, nec operari possit.* *Petrus Hurtadus de Mendoza Valmasedanus*, disput. Phys. 4. sect. 2. §. 11. unicam tantum conditionem & proprietatem formae e potentia materiae educatae ponit, ob quam verè & proprie generari, & educi e potentia materiae dicatur, nimirum, *in suo esse intrinsecè dependere a materia tanquam a subjecto.*

CXI.

Sententia hæc a nonnullis de omnibus ingenere formis pronunciat, inter quos *Hurtadus de Mendoza*, loco modo allegato: Ab aliis verò cum certâ limitatione, de iis duntaxat formis, quae nunc in materiam inferuntur: Eas enim, quarum composita in prima rerum molitione a DEO procreata sunt, videlicet *formas corporum caelestium & Elementorum*, non fuisse educatas e potesta-

potestate materiae: Ita *Conimbricenses* sentiunt articulo paulo ante allegato: quibus cum, quoad formas corporum caelestium, facit *Suarez*, 1. *Metaphys.* disput. 15. Sect. 2. num. 17.

CXII.

Responsio hæc de ortu formarum, quod tantorum Philosophorum pace dictum velim, non videtur omnem interroganti scrupulum eximere. Cum enim forma post non esse incipiat esse, vel per *creationem* vel *generationem* incipit esse:

CXIII.

Per *creationem* negant eam esse, cum repugnent educi è potentiâ materiae & creari. Etsi nobis minimè videntur pugnare: Nam si educi è materiae potentiâ nihil est, nisi ad productionem vel existentiam formæ in materia requiri dispositiones materiales, quibus mediante materia uniatur: item, pendere à materia in fieri, ita ut extra eam non fiat: in esse, ut extra eam esse non possit; in operari, ut absq; concursu ejus operari nequeat: Quid obstabit tandem, quò minus forma, cui omnes hæ conditiones competunt, à DEO creetur, hoc est, ex nihilo producat, ita ut quo momento in materiâ est creata, eodem per dispositiones materiales materia uniatur, & sic ab eâ pendeat in fieri, in esse, in operari?

CXIV.

Aut certè monstrent nobis non posse à DEO creari formam cui conditiones hæ competant. Contrarium ex ipsorummet assertionibus evincere nobis difficile non est. *Conimbricenses* concedunt in primâ rerum molitione caelestium corporum & elementorum formas unâ cum materiâ à DEO esse procreatas. *Suarez* ait, *unicam esse actionem quâ cælum secundum se totum produci- tur, quæ sit perfecta creatio totius, & concreatio materiae & formæ.* At inficiari iidem nequeunt, in corporum horum materiâ fuisse dispositiones materiales concreatas, cum diversæ formæ diversas requirant materiae dispositiones: inficiari nequeunt, tam caelestium corporum quàm elementorum formas in materiâ esse creatas, & ab eâ pendere in esse & operari. Quid ergo obstat, quò minus formæ hæ dici possint eductæ è potentiâ materiae, & à DEO simul creatæ?

C

Suarez

CXV.

Suarez quidem 1. Metaphys. disp. 15. sect. 2. num. 9. Creationem formarum hoc urget incommodo, *alias*, inquit, (concessa nimirum creatione) *omnes formae substantiales essent subsistentes, & independentes à materiâ in fieri, & consequenter etiam in esse; quod est absurdissimum: alias omnes animae brutorum essent immortales.* Sequela, inquit, patet, quia creatio est rerum subsistentium, & non pendet à materiali causâ. Sed ratio hæc minime nos urget, utpote quæ in consequens planè est, & principium petit, ut ex his, quæ dicta sunt, palam est: Imò ipsemet Suarez inconsequentiam apertè monstrat, dum asserit, *corporum caelestium formas esse creatas*, & tamen absurda hæc non admittit.

CXVI.

Si per *generationem* contendunt formam esse: subjectam materiam nobis nominent. Quicquid enim generatur ex aliquo tanquam principio materiali generatur: cum ex nihilo aliquid producere sit solius DEI.

CXVII.

Sunt qui materiæ potentiam heic nominent, ex hac enim educi dicitur forma. Sed interroganti non satisfaciunt. *Pbrasis enim è materiæ potentiâ educi non indicat materiale principium formæ, ut è superiori explicatione patet, sed conditiones potius formæ huius & alias concurrentes causas notat.* Et quid quæso potentia materiæ aliud, nisi *aptitudo ad formam recipiendam?* quam nemo principium materiale formæ dixerit.

CXVIII.

Suarez formas substantiales materiales ait non fieri ex nihilo, *sed ex materia*, quæ in suo genere per se concurrat, & influit ad esse & fieri talium formarum. Sed nec hic principium materiale formarum nominat: cum ex materiâ fieri aliud hoc loco ipsi nihil sit, *quam sustentari à materiâ in esse, & fieri non posse nisi effectio & generatio ejus quod fit in materiâ sustentetur:* Sic enim explicat se n. 13. quod de eo quoq; quod creatur, citra absurditatem affirmari potest, si de actione DEI ordinaria, & ex arbitrii libertate cum causis naturalibus conjuncta loquamur.

Quod

CXIX.

Quod si verò ex materiã corporis naturalis tanquam principio materiali formam propriè fieri dicas, receptam hætenus de formarum naturã doctrinam penitus evertas necesse est.

CXX.

Doctissimus Suarez ne cogatur concedere, formam *ex nihilo fieri*, ait, *fieri ex nihilo non tantum negare habitudinem materialis causæ intrinsecè componentis id quod fit, sed etiam habitudinem causæ materialis, per se causantis & sustentantis formam, quæ fit, seu confit.* Posterius requisitum cum desit formæ materiali, non posse dici eam ex nihilo fieri.

CXXI.

Sed excogitata hæc esse ad nodum non dissolvendum sed dissecandum, quis non animadvertit? Negamus igitur habitudinem causæ materialis per se causantis & sustentantis formam, quæ fit, obstare quo minus ex nihilo producat formam: modò causatio materiæ in productione formæ non intelligatur materialis, ea nimirum, quæ est concursus materiæ præexistentis ad constitutionem materiati per modum principii intrinsecè componentis, quam nec ipse Suarez agnoscit.

CXXII.

Causationem autem materiæ aliam heic nullam admittimus, nisi formæ in materiã productæ sustentationem; &, si forte causationem nominare libeat, concursum subiectivum in productione formæ, unde in fieri à materiã pendere dicitur, quia produci nequit nisi in materiã tanquam subiecto recipiente & sustentante.

CXXIII.

Hæc verò causatio, cum olim quoq; cum cœlestium & Elementalium formarum creatione concurrerit, cur aliarum formarum productionem ex nihilo impediat?

CXXIV.

Concludimus ergo usitatam responsionem de ortu formarum non satisfacere curioso indagatori.

CXXV.

Nos verò etsi in tanta rei obscuritate ἐπέχεν possemus, & veritatem in profundo latentem perspicacioribus oculis eruendam relinquere: ne tamen ad hanc principiorum contemplationem a symboli videamur accessisse, sententiam nostram unica salutem & alterà assertionem nudè proponemus: illud tamen præmonentes: *Cum magna sit formarum differentia, & originis ratione discrepantia, de Formæ ortu in genere non esse temerè pronuntiandum.*

CXXVI.

Distinguiamus igitur corpora naturalia in *animata, & inanimata*: Illorum forma anima in specie dicitur, de cujus ortu, ne multa nimis coacerventur, impræsentiarum nihil pronunciamus.

CXXVII.

Inanimata sunt simplicia vel mista: *Simplicia* sunt corpora *caelestia vel elementa*: de quorum formis in universum hoc pronunciamus: *Formas corporum simplicium debere originem suam creationi*. Ratio è præcedentibus haud obscura est. Uberiorem sententiæ hujus explicationem conflictui disputationis reservamus.

CXXVIII.

De mistorum formis hoc pronunciamus. *Mistorum formas originem suam debere generationi*. Ut enim è diversorum elementorum materiâ unum fit corpus quoad materiam mistum, sic & è formis eorundem una mista forma.

CXXIX.

Si erramus, cum subtilitatum Magistro *Julio Scaligero* erramus, qui, post ancipitem rationum conflictum, ita tandem concludit. *Si cogar, inquit, effari, quod in hac humanâ caligine sese offert mihi: fateor me vinci à sententiâ posteriore: sunt enim formæ hæ (miscibilium) actus materiæ quisq; suæ. Quæ materiæ quia sunt à Naturâ ad operosiores compositionem institutæ, factum ab eadem esto, ut, quemadmodum ipsæ, sic & earum formæ commisceri queant.* Exerc. 101. sect. 2.

CXXX.

Hactenus de ortu formæ: relatio ejus triplex est, vel enim ad materiam refertur, vel ad compositum, vel ad effectus.

CXXXI.

Forma

Forma ad materiam relata. I. Est *nobilior materia*: Rationes sunt. 1. Quia finis est materiae propter quem est, & ad quem ordinatur materia, unde tanquam bonum quiddam & d. vinum a materia dicitur expectari. 1. Phys. text. 81.

CXXXII.

2. Quia perficit materiam perfectibilem, tanquam actus potentiam.

CXXXIII.

3. Quia perfectiones compositi a forma proficiscuntur.

CXXXIV.

4. Quia res per formam similitudinem quandam DEI consequitur.

CXXXV.

II. Est *natura posterior materia*, quae subjectum formae est. At subjectum prius est iis quae sunt in subjecto. 1. Phys. t. 52.

CXXXVI.

III. Est *divisibilis & extensa*; quod de forma merè naturali intellectum volumus: quae tamen & ipsa per se indivisibilis est. Assertionis rationem hanc reddit Pererius. hb. 6. cap. 3. *Quicquid recipitur in subjecto quanto ex illius potentia eductum, in illo divisibiliter productum & ab eo penitus dependens, necesse est id esse extensum & divisibile: alioquin vel nulla forma sive accidentalis sive substantialis esset divisibilis, vel certe nulla possit reddi ratio, propter quam forma materialis esset divisibilis.*

CXXXVII.

IV. Una numero non potest esse simul in diversis numero materiis seu subjectis: Esset enim una & non una. Una propter suppositionem: non una propter multitudinem materialium & compositorum, quae formas multiplicat.

CXXXVIII.

Præterea si corpus unum in diversis locis simul esse nequit, multò minus una numero forma in diversis materiis: magis enim pender unitas & distinctio formae a materia, quam loci a loco.

CXXXIX.

Deniq; existens simul in multis materiis, quarum una non penderet ab altera, posset simul esse & non esse, admota uni materiae

C 3

teriae

terix non alteri alteratione corruptiva.

CXL.

V. *Non unitur materia nisi præcuntibus formis accidentalibus.* Primum enim ad minimum requiritur quantitas, cujus beneficio extenditur.

CXLI.

Deinde omnem generationem naturalem, quâ forma in materiam inducitur, præcedit alteratio, cujus terminus ad quem est qualitas.

CLXII.

Deniq; destrui formas naturales videmus per alterationes corruptivas.

CXLIII.

Forma ad compositum relata est. I. *Naturâ prior composito,* ut causa suo effecto.

CXLIV.

II. *Ignobilior composito.* I. Est enim pars compositi tanquam totius: At pars imperfectior est toto.

CXLV.

2. Forma est substantia in completa, compositum completa,

CXLVI.

3. Esse compositi præstantius est, quàm esse partis: ut patet ex animæ rationalis desiderio, quo ad corporis conjugium fertur.

CXLVII.

III. *Non est tota compositi essentia seu quiditas, sed pars duntaxat:* Quæ Thomæ & Scoti sententia est: Rationes sunt. I. Si materia non esset de essentia cõpositi, inter essentiam substantiæ corporeæ & incorporeæ nihil esset discriminis. At hoc absurdum.

CXLVIII.

2. Si forma esset tota quiditas compositi, utiq; substantia completa esset. At hoc falsum.

CXLIX.

3. Si forma esset tota quiditas compositi, compositum non esset compositum, sed simplex quiddam.

Contra.

CL.

Contrarium senserunt veteres Peripatetici: quos conciliare Thoma & Scoto nititur Pererius. lib. 6. cap. 8. ambiguitate, quæ in voce *quiditas* est, evoluta. Aut enim, inquit, *quiditas* significet totum id quod pertinet ad integritatem substantiæ & naturæ ipsius compositi, solum excludendo accidentia: & sic dubium non est, quin pars sit *quiditatis*: aut id tantum significat in quolibet composito naturali quod est ejus actuativum, distinctivum, denominativum, definitivum, intelligibile, determinativum: sic tota *quiditas* est, cum omnia hæc à forma profiscantur.

CLI.

Etsi verò primariò hæc à formâ pendere non inficiamur; materiam tamen omnibus hæc axiomatibus penitus privandam, & sic à *quiditate* excludendam non existimamus.

CLII.

IV. *Principale individuationis principium est*: Cum enim esse corporis naturalis à formâ principaliter sit, unitas quoq; & distinctio ab eadem principaliter erit.

CLIII.

Principale verò individuationis principium formam appellamus, quia materiam quoq; individuationis principium statuimus, sed *minus principale*: cum unitas & distinctio minus principaliter ab eâ pendeat.

CLIV.

Utrumq; verò corporis naturalis principium individuationis completum esse principium patet: Individuum enim substantiæ materialis è materia & formâ compositum est, habetq; esse completum à materia & formâ. At quæ individui sunt principia essentialia, eadem & individuationis principia sint oportet.

CLV.

Ira de principio individuationis *ex naturâ rei* judicandum: quoad nos verò individuum distinctio plerunq; ex accidentibus substantiæ materialis peti solet: unde in individuum descriptionibus differentiæ loco varia coacervantur accidentia.

For

CLVI.

Forma deniq; ad effectum suum refertur, qui duplex est, unus ut forma est: alter ut principium efficiens est.

CLVII.

Formæ, quæ forma, effectus est *existentia formalis*, hoc est, perfecta & determinata ad certum gradum seu speciem Entis.

CLVIII.

Existencia hæc nec substantia nec accidens est, sed modus substantiæ materialis.

CLIX.

Formæ, quæ principium efficiens est, effectus sunt operationes naturales; per formam enim activum est corpus naturale.

CLX.

Ab una formâ variæ proficiscuntur actiones, quinque; potissimum ob causas. I. Vel enim una per se provenit à formâ, altera per accidens. II. Vel una ab eâ est, ut ab agente principali, altera ut ab agente instrumentali. III. Vel quia forma cum multis accidentibus est consociata. IV. Vel quia causa est universalis, quæ per agentia particularia determinatur. V. Vel deniq; ob diversam materiæ dispositionem. Videatur Pererius, lib. 6. cap. 17.

Haftenus de Materiâ & Formâ.

Coronidis vice.

Quaritur. I. Sintne Physica Monstra perniciosiora an Ethica? Respondet Strophimus Græcus quidam; Ethica.

Quaritur. II. Quodnam omnium Ethicorum Monstrorum sit perniciosissimum? Respondet Strophimus; conflatum ex Superbiâ, Invidiâ, Calumniâ: Cujus sobolem adeo numerosam esse ait, ut in singulis ferè populosioribus urbibus reperiatur.

Thesin quadragesimam tertiam supra omissam hîc habes.

XLIII.

Corpus naturale est substantia Materiâ & Formâ tanquam principiis essentialibus constans.

F I N I S.

V017

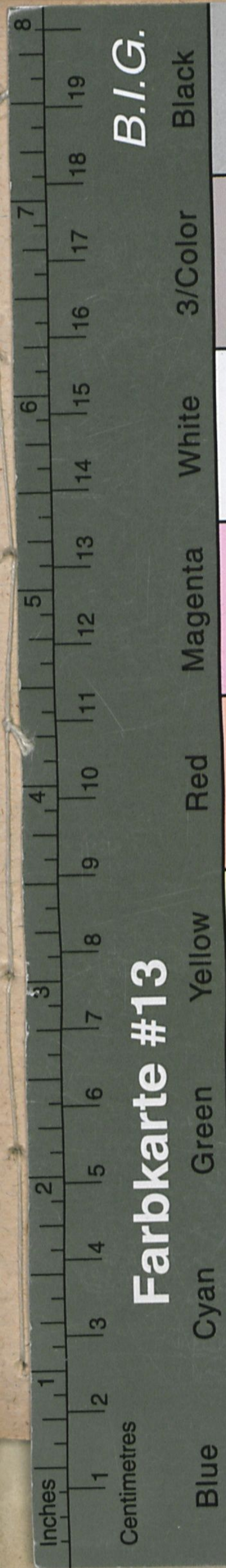
ULB Halle
003 252 043

3

Sb.

16481
10

XIII

UM PHYSICARUM
I M A
DE

STITU-
ENTIAE PHYSI-
NCIPIIS INTER-
RIS NATURA-
IA ET FORMA.

ce proposita

O *SERVESTANO*,
ESIDE

IDERICO VVEN-
NASII RECTORE,
ONDENTE

LRICO COTHENO
H A L T.

XXVIII. Martii
matutinis.

actere Dörfferiano
NO 1618.